

Illusztrációk készítése és azok elemzése Wéber Anikó *Zuhanórepülés* című könyvéhez

Sipos Evelin

siposevi00@gmail.com

SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet

Dolgozatom központi témája a gyermekek által készített illusztrációk korukhoz viszonyított elemzésre volt. Kutatásomat 6. osztályos gyermekeknél végeztem; ez a 11-12-13 éves korosztályt érinti. A tanulóknak Wéber Anikó *Zuhanórepülés* című művéből egy részletet kellett illusztrálniuk, lerajzolniuk. Ez a mű éppen ezt a korosztályt célozza meg. A feladat kivitelezése során szabad technikát alkalmazhattak. Az olvasmány legelső oldalát felolvastam nekik, majd szűrőpróbaszerűen kiválasztottam egy-két diákot, aki a felolvasás után megkapta a könyv borítóját is. A feltevés, hipotézisem az volt, hogy aki kap majd képi segítséget, nagyon hasonló illusztrációt fog készíteni, de ez végül nem valósult meg. Kutatásom végére arra a következtetésre jutottam, hogy a tanulók rajzait a pontosság, a részletesség, a lényegkiemelés jellemzi. Koruknak megfelelően alkotnak. Vannak, akik kifejezetten tehetségesek, korukhoz képest kiemelkedőek.

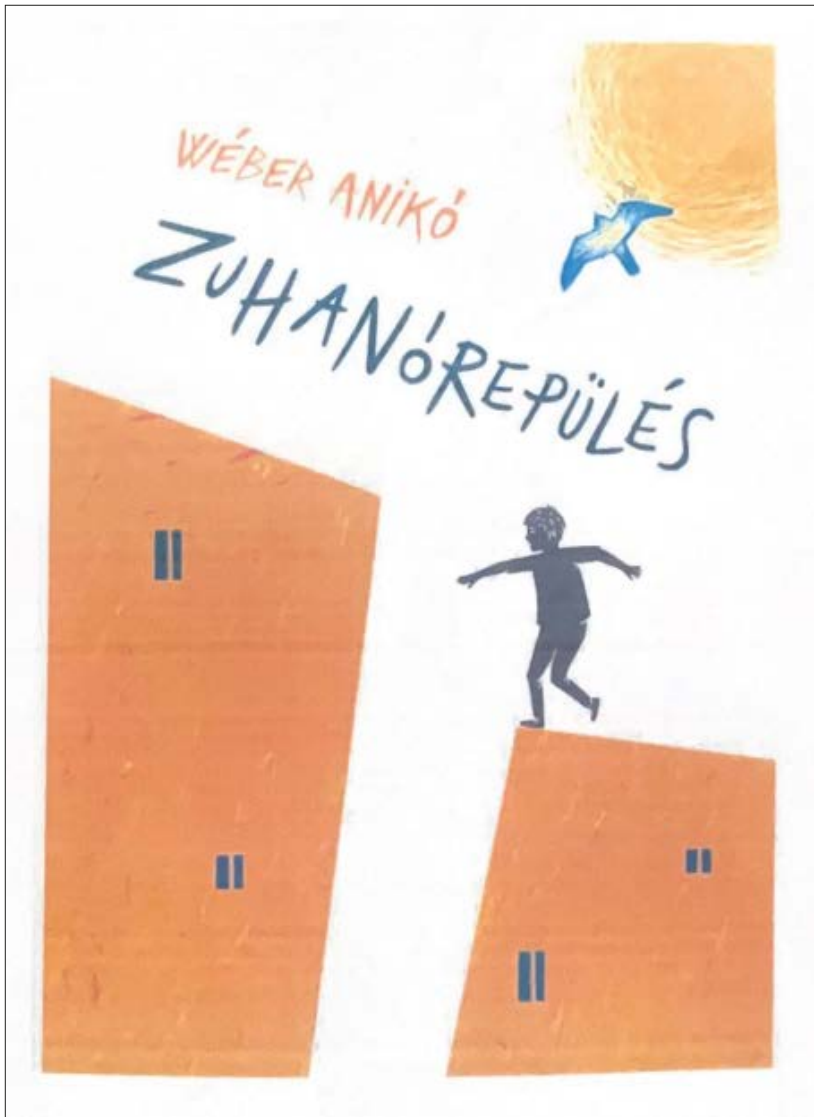
Kulcsszavak: *illusztráció, gyermekrajz, 11-13 éves gyermekek, ábrázolás*

Ez az időszak a gyermeki rajz szemszögéből a természetszerű ábrázolás kora. Ekkorra már a kéz csontosodása is befejeződik. A gyermek ebben az életkorban már képes másokra tekintettel lenni, tudatában van annak, hogy cselekedete, viselkedése másokra is hatással van. A fantázia helyét átveszi a realitás, a gyermek most már azt rajzolja, amit valóban lát. Jellemzővé válik a gyerekeknél a másolás és az utánzás. Rajzaikat folyamatos korrigálás, radírozás, javítás jellemzi. Jellemző rajzaikra a részletezés, megjelenik a távlat, a perspektivikus ábrázolás is. A gyermekek elkülönítik egymástól a talajt és az eget, megjelenik a különböző tárgyak takarása, ezek távlati elrendezése. Térszemléletük már rendkívül fejlett ekkorra, főként a fiúké. A gyermekek kitöltik a rendelkezésükre álló teret, a képeken már mozgásokat jelenítenek meg. A színharmóniára is tudatosan ügyelnek ebben a korban. A fiúk kedvelt technikája a grafitceruza használata, a vele való árnyékolás, színezés, rajzolás (*Tihanyiné, 2013*).

A könyvek egyik fontos része a borító (1. kép), mely felfedi vagy sejteti a kötet tartalmát. A jól megtervezett borítólap kíváncsivá teheti a gyereket.

A regény illusztrálandó részlete, azaz a rövid olvasmány arról szól, hogy Ádám, a mű főszereplője szeretne „repülni”, ezért az osztálytársai, iskolatársai előtt felmászik az iskola tetejére, és élvezi a szabadságot, amelyet a magasságban érez.

1. kép: Wéber Anikó: Zuhanórepülés című könyvének borítója

1. rajz

Az első képet egy 13 éves fiú alkotta (2. kép). Ő nem kapott mintául borítót, és színes ceruzával dolgozott.

2. kép: A szabadság szárnyat ad!

A kép első benyomásra a mennyországra emlékeztet, valószínűleg az angyalszárnyak miatt. A rajzoló kiemelte a főszereplőt, Ádámot, s azt a jelenetet ábrázolta, amikor „repülni” szeretne, ezért felmászik az iskola tetejére. A képen jól látható az iskola oldala tele ablakokkal, az út, az udvar, közepén egy nagy fával és maga az iskola teteje, ahol a gyermek tartózkodik. A térábrázolás még nem igazán alakult ki, hiszen az ablakokat is még dőlve, a síkban ábrázolja. A fánál nagyon szépen érzékeltette, hogy az távolabb helyezkedik el tőlünk, ezért kisebbnek tűnik az iskola tetejéről is, ott egy minimális térábrázolás is megjelenik. A képet világos színek jellemzik: megjelenik a zöld, a citromsárga, a kék, a fehér, a szürke és a barna is. A teret, felületet teljesen kihasználta. A főszereplőt hátulról láthatjuk. Ábrázolása, ruházata egy tinédzserkorú fiúnak megfelelő, egyszerű: egy laza mezt visel, farmernadrággal és sportcipővel. Sportos jellemre utalhat. A mezen megjelenik a 09, úgy gondolom, hogy ez a rajzoló szerencseszáma lehet. Érdekes módon egy Red Bull energiatital is feltűnik a rajzon, mivel tudjuk a jól

ismert szlogent: „A Red Bull szárnyakat ad!”. Valószínűleg a rajzoló még egy kicsit fantáziálgatott ezen a történetfoszlányon, és úgy gondolta, a szereplő megivott egy energit, ettől szárnyai lettek, ezáltal pedig most már tud is repülni. Az alkotó méretarányosan ábrázolja az emberi alakot. Kezei nem látszódnak, valószínűleg a szárnyai maguk a végtagok. Az alak egyenes, függőleges állású. A rajz vonalvezetése megfelelő, határozottak a mozdulatai, magas önbizalomra utal. Különböző konfliktusjegyek nem állapíthatók meg a rajzról. Gondosságra, kidolgozottságra utal, hogy a mezen és a nadrágon is jelöli a gyűrődéseket, s ez a realista ábrázolásra emlékeztet.

2. rajz

A következő kép (3. kép) egy 13 éves kislány rajza, aki szintén nem kapott segítséget a munkája megalkotásához. Színes ceruzával, illetve festékkel dolgozott.

3. kép: Pengeélen táncolva

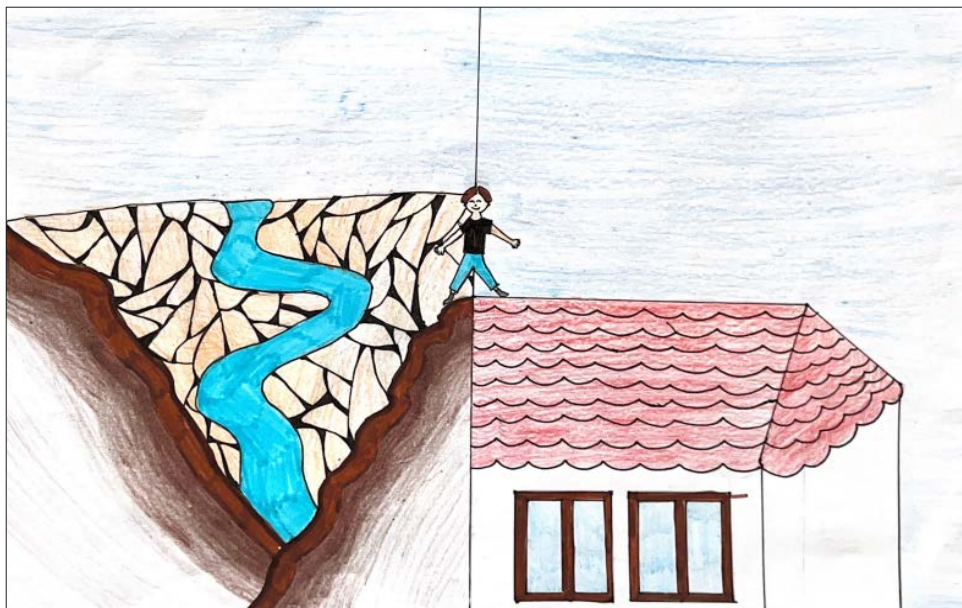
A kép első benyomásra némi rendezetlenséget mutat, szétszórtságra emlékeztet. Valószínűleg azért, mert a rajzoló nem tett éles határt, nem emelte ki a különböző alakokat, tárgyakat a képen. Ő is azt a jelenetet rajzolta, amikor a főszereplő az iskola tetején van. A kép felülnézetből jeleníti meg az iskolát, a parkot, a focipályát, a tavat és az utat.

A térábrázolás szépen megmutatkozik, hiszen a diák az iskola sarki részét jelenítette meg. A főszereplő is térben helyezkedik el, mivel látható, ahogy az árnyéka rávetül az iskola üvegtetejére, ez pedig nagyon jó megfigyelőképességre vall. A fák is térben helyezkednek el a parkban. A kép igen sokszínű: megjelenik a narancssárga, a kék, a szürke és a zöld szín is. A diák a teret, felületet teljesen kihasználta. A főszereplőt oldalnézetből láthatjuk. Az iskola sarkánál áll kitárt karokkal, szemei csukva vannak. Ruhája kicsit szakadozott, hosszított, sötét színű, vagyis a szereplő egyedi stílussal rendelkezik. A rajzoló képzelete alapján alakította ki az utcaképet: félig üvegezett az iskola teteje, megbújva látszik már a mellette lévő épület sarki része. Az emberi alaknál feltűnik, hogy a testéhez képest aránytalanul nagy a keze, talán ez jelképezheti a „szárnyait”. A fán festékkel bordó foltok jelennek meg, amelyek véletlenül kerülhettek oda. Ez lehet a szétszórtság, feszültség jele. Az alak egyenes, függőleges állású. A tanuló vonalvezetése megfelelő, határozottak a mozdulatai, ez magas önbizalomra utal. Különböző konfliktusjegyek nem állapíthatók meg a rajzról.

3. rajz

Ezt a képet (4. kép) egy 11 éves lány készítette, aki képi segítséget kapott az illusztráció elkészítéséhez. Háromféle technikát alkalmazott: színes ceruzát, túlfilcet és filctollat is használt. Erről a kislányról előljáróban tudnunk kell, hogy a nagypapa festőművész.

4. kép: Keresztűzben

A kép tagoltságot tükröz, hiszen a rajzlap közepén meg van húzva egy éles határvonal. A kép bal oldalán egy feltörő gejzír látható számomra, de akár a Nílus folyót is ábrázolhatja. Ez az új élet szimbóluma. A kép jobb oldalán pedig az iskola teteje látható. A főszereplő fiú fél lábbal még a tetőn áll, fél lábbal pedig már az új élet felé igyekszik. Ez az éles határvonal valószínűleg a jelen és a jövő közötti határt szimbolizálja. A gyermek még az iskola tetején áll, majd ezután egy új élet felé lép, de ez akár a halált is szimbolizálhatja. Ha a fiú lelép, megcsúszik a tetőn, s akár nagyobb baj is történhet. A kép oldalnézetből jelenik meg előttünk. A bal oldal a föld alatt, míg a jobb oldal a föld felett, a magasban jelenik meg. A tanuló térábrázolása megfelelő, az iskola oldalát is megjelenítette a képen. Szabad kézzel és vonalzóval is dolgozott. Az ablakok, a ház is vonalzó segítségével készült el. Sok színt, a színek különböző árnyalatait használta: fekete, világos és sötét narancssárga, világos- és sötétbarna, illetve sötét- és világoskék. Nagyon szép átmenetet képezett a színek között. Az emberi alak jól kidolgozott, ujjai, füle, testrészei jól ábrázoltak. A képen csukott szemű, mosolygós fiút látunk, akiről akár azt is elképzelhetjük (bár nem szerepel a történetben), hogy csukott szemmel ballag az iskola tetején.

Az alak egyenes, függőleges állású. A rajzoló vonalvezetése megfelelő, szépen, egy vonalban dolgozik. Határozottak a mozdulatai. Különböző konfliktusjegyek nem állapíthatók meg a rajzról. A kép alkotója mindenképpen jobban rajzol kortársainál.

4. rajz

Ezt a képet egy 12 éves fiú rajzolta, aki nem kapott képet az illusztrációjához. Egyféle technikát alkalmazott: csak grafitceruzával dolgozott.

5. kép: Zűrzavar

A kép első benyomásra egy rideg, komor, szétszórt hangulatot áraszt. A képet előnézetből láthatjuk, számtalan apró kis motívum jelenik meg rajta. Három ház (nem feltétlenül iskolák) látható, ebből kettő kéményekkel, antennákkal. A harmadik házon azonban ezek nincsenek meg, csak óralapok, valószínűleg ez is jelentéssel bír. Két háznál függönyös, virágos ablakok láthatók, a kémény is füstölög. Ez melegséget, nyugalmat áraszt magából. Egy-két mosolygó fej is megbújik a házakon, ez is boldogságra utal. A harmadik háznál különböző óráképek láthatók, valószínűleg az idő múlását szimbolizálják. A háttér olyan, mintha szélvihar keveredett volna, amelybe egy kismadár is belekeveredett. Ezzel hirtelen feszült léggör alakul ki. A középső házon látjuk a sötét, arc nélküli főszereplőt, aki lép, miközben elejt egy ugyanolyan energiaitalos dobozt, mint amelyet már az előzőekben is láthattunk. Potyognak a levegőben a könyvek, azokból pedig még a betűk is. A hulló könyvek, betűk az iskola elengedését, elvesztését jelenthetik. Térábrázolás nincs. A kép színvilága egyhangú, szürke, ez félelemre, szorongásra, gátlásosságra utalhat. A rajzoló vonalvezetése nem túl esztétikus, oda-vissza, satírozva húzta meg a vonalakat. A mozdulatai határozatlanok, mindez zárkózott, önbizalomhiányos, önmagával harcoló kislány sejtet, aki talán kicsit magára is ismert a főszereplőben.

5. rajz

6. kép: Évszakok

Ezt a rajzot (6. kép) egy 12 éves fiú készítette, aki kapott képet az illusztráció elkészítéséhez. Kizárólag színes ceruzával dolgozott. A kép első benyomásra olyan, mintha nem is ahhoz a történethez kapcsolódna, amelyet felolvastam nekik. Ugyanakkor éppen a mű első bekezdésében találkozhatunk a falevél metaforikus képével. A rajzoló ezt szerette volna megjeleníteni. A képet előlnézetből láthatjuk, ahogy éppen lehullik a fáról egy levél. A rajz nincs befejezve, a diák a fát nem teljes egészében láttatja, csak egy részét jeleníti meg. Noha a fa törzse sincs kiszínezve, a tanuló a színek több árnyalatát is használta: világosabb, sötétebb zöldet, barnát. A falevél kontúrját fekete tűfilccel készítette

el. Számomra érdekes, hogy a fa lombkoronáját világosabb zölddel, míg a lehulló falevelet sötétbarnával jelenítette meg. Olyan, mintha évszakok keverednének, ez talán a fiú hirtelen döntésére is utalhat. Különleges rajznak tartom, hiszen nem sokan emelték ki ezt a részletet a műből.

6. rajz

Ezt a képet (7. kép) egy 13 éves lány készítette, aki nem kapott könyvborítót a kép elkészítéséhez. Többféle technikát: temperát, grafitot, színes ceruzát is alkalmazott.

7. kép: Elengedés

A kép első benyomásra szabadságot, elengedést tükröz: a kitért karok és a lehulló falevél ezt szimbolizálja. A fa lombjának színárnyalatai szépen keverednek, gyönyörű őszi fa készült tempera segítségével. A tanuló narancssárga, zöld, bordó színt használt. A térábrázolás is szépen megjelenik, ezt az iskola sarkának rajza mutatja. A kép oldalnézetből látható. A főszereplő fiú oldalra tárt karokkal áll az iskola tetején. A kép színeiben gazdag. Megjelennek a bordó, a zöld, a narancssárga, a citromsárga, a barna és a kék különböző árnyalatai. A szálló falevél, illetve a fiú kitért karjai metaforikus jelentéssel bírnak. Ahogy a falevél, úgy a fiú is repülni, szállni akart. Ez a szabadságot, az iskola terhei alól való felszabadulást szimbolizálja. Az emberi alakot oldalról láthatjuk, arca nem kivehető, csupán a ruházatát, haját, végtagjait láthatjuk. Az alak egyenes, függőleges

állású. A diák vonalvezetése megfelelő, szépen, egy vonalban dolgozik. Határozottak a mozdulatai. Különböző konfliktusjegyek nem állapíthatók meg a rajzról.

7. rajz

A következőkben egy 12 éves lány rajzát láthatjuk (8.kép), aki kapott segítséget az elkészítéshez. Kizárólag grafitceruzát használt.

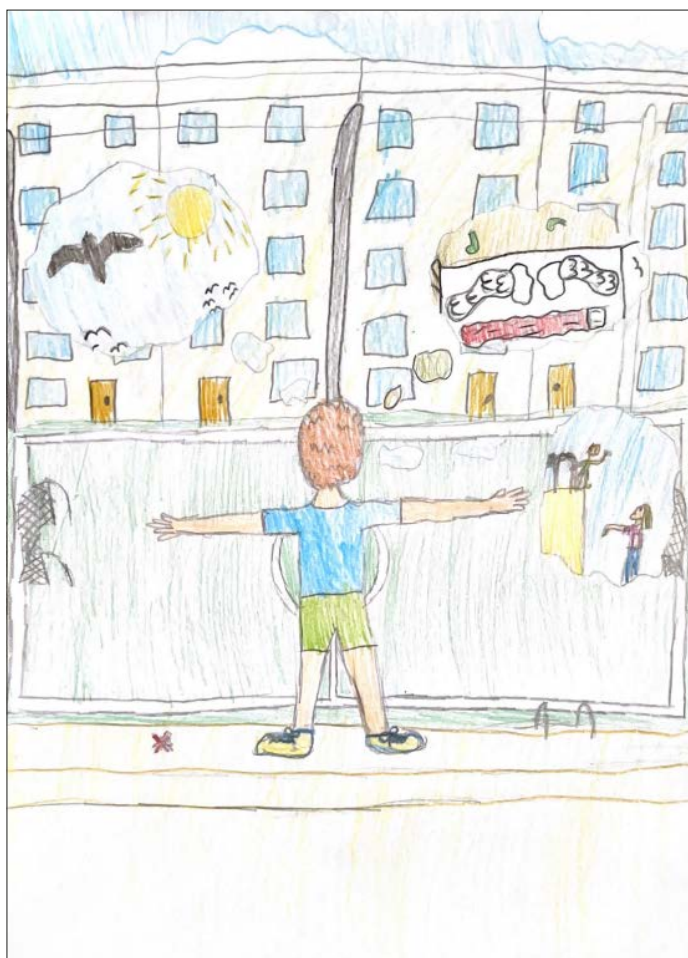

8. kép: Időfutár

A kép első benyomásra egy tagolt, egységekre bontott rajznak tűnik, melyen a különböző hétköznapi helyzetek jelennek meg. Az első egységben egy görkorcsolya-, illetve biciklipálya látható, a fiú szabadidős tevékenységére utalva. A második egységben

felhők, madarak láthatók, ez a szabadságot szimbolizálta. A harmadik egység az iskolai lét különböző formáit jeleníti meg tárgyakon keresztül, a rajzoló ezzel a mindennapi életre utal. Az utolsó egységben pedig a főszereplőt látjuk az iskola legszélén, aki egy lábon áll. Térábrázolás nincs, a tanuló nem használt színeket, a rajz grafitceruzával készült. A diák vonalvezetése megfelelő, határozottak a mozdulatai, ami magas önbizalomra utal. Különböző konfliktusjegyek nem állapíthatók meg a rajzról. Ötletesnek találok ezt az egységekre bontást, a rajzoló egyénileg, önállóan, saját képzelete alapján oldotta meg a feladatot.

8. rajz

9. kép: Emlékképek

Az utolsóként elemzett képet pedig egy 11 éves kislány alkotta. A munkája elkészítéséhez kapott segédanyagot. Technikaként a színes ceruzát alkalmazta. A kép első benyomásra egy békés, nyugodt légkört mutat. A rajzoló színekkel teli ábrákat készített. A főszereplőt hátulról láthatjuk. Az iskola előlnézetből jelenik meg, valószínűleg azért, mert az épület körben helyezkedik el. Körben maga az épület, a középpontban pedig egy focipálya található. A képen jól látható az iskola oldala tele ablakkal, középen egy nagy focipályával, illetve magának az iskolának a teteje, ahol a gyermek tartózkodik. A rajzoló a térábrázolást igyekezett megjeleníteni a képen. A focipályán lévő kapu, illetve a létra, amelyen Ádám felmászott, szintén térben van ábrázolva. Gondolatbuborékok is megjelennek a rajzon. Az első egységben madarakat, napot látunk, ezek a szabadság jelképei. A tanuló a második egységben talán az otthonát ábrázolhatja, ez nem teljesen egyértelmű számomra. A harmadik egységben pedig a szereplő fejében az a jövőbeli kép játszódik le, hogy ha véletlenül leugrana, a tanár tárt karokkal várná és elkapná őt, de ez természetesen nem lehetséges. A rajzoló sok színt használt az alkotás elkészítéséhez: kéket, citromsárgát, zöldet, pirosat. Nincs olyan része a képnek, amely ne lenne színes, ez nagyon pozitív kisugárzásra, személyiségre utal. Az emberi alakot hátulról láthatjuk, emiatt nem látszódik az arc. Különösen érdekes, ahogy a tanuló a cipőfűző masniját kiemelte, megrajzolta. Ez pontosságra, precizitásra utal. A kép szereplője is oldalra tárt karokkal áll, így a szabadságot, felszabadulást jelképezi. A rajzoló a teret teljes egészében kitöltötte, a házak felett látszódnak a felhők, az égbolt. Az alak egyenes, függőleges állású. A diák vonalvezetése megfelelő, szépen, egy vonalban dolgozik. Mozdulatai határozottak. Különböző konfliktusjegyek nem állapíthatók meg a rajzról. Úgy gondolom, a tanuló korához képest megfelelően rajzol, realista módon ábrázol. Képzeletét szabaddá tette, ez látszik a megjelenítés módján, rendkívül sokszínű képet alkotott.

Összegzés

Összegezve elmondható, hogy a tanulók rajzait a pontosság, a részletesség, a lényegkiemelés jellemzi. Egyetlen rajz kivételével mindenki a főszereplőt, Ádámot az iskola tetejéről jelenítette meg. Két gyermek kivételével mindenki színes rajzot alkotott. A tanulók próbálták kihasználni a színek különböző árnyalatait. Igyekeztek a térben való ábrázolást is megjeleníteni. Véleményem szerint minden gyermek korának megfelelően rajzol, sőt, vannak olyan tehetségek, akik korukhoz képest kiemelkedően alkotnak.

Előfeltevésem volt, hogy aki majd kap képi segítséget, jobban fogja ezt hasznosítani. Ez a hipotézis nem valósult meg. Aki kapott segítséget, szinte jobban eltért a képtől, mint aki nem kapott. Ez egy olyan közösség volt, amelynek tagjai mindenféleképpen meg szerették volna mutatni, hogy egyénileg, saját fantáziájukat felszabadítva is tudni fognak dolgozni, ezáltal pedig szép rajzok készülnek. Ezt a célt sikerült is elérniük.

A nyolc gyerekből négyen kaptak segítséget, ebből ketten nem a tetőn jelenítették meg a főszereplő fiút, hanem teljesen máshogy közelítették meg a történetet. Akik pedig nem kaptak segítséget, mindannyian a főszereplőt jelenítették meg, amint az az iskola tetején áll. Úgy gondoltam, hogy akik önállóan, borítóminta nélkül illusztráltak, jobban el fogják engedni a képzelőerejüket. Ehhez képest azok, akik kaptak könyvborítót, színesebben, kreatívabb módon alkották meg a képeket.

A technikából adódóan nyilvánvalóan szebbnek, esztétikusabbnak lehet érezni azokat a munkákat, amelyek esetében a rajzolók színes ceruzával, tűfilccel dolgoztak. Ennek ellenére a grafitceruzával készült képek is különlegesebbek, kreatívak.

A gyerekek között mindössze 1-2 év korkülönbség volt. Az idősebb korosztály szépen, esztétikusan rajzol, a fiatalabbaknál sem érezhető semmiféle lemaradás. Ez az a kor, amikor a gyerekek nem fejlődnek, képességeik stagnálnak, amit eddig elértek, megtanultak, elsajátítottak, azt mutatják be rajzaikon.

A rajzoló neme nem befolyásolta a képek közti különbséget. A fiúk is ugyanolyan kreatívan, színesen alkották meg munkáikat, mint a lányok. Mindazonáltal talán a lányok munkái között található több kiemelkedő alkotás.

Irodalom

Tihanyiné Vályi Zsuzsanna (2013): *Amiről a gyermekrajzok beszélnek*. JATE Press, Szeged.